

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาในประเทศไทยกับการเปลี่ยนแปลง ของยุคสมัย

A Synthesis Research on Competency of Vocational Teachers in Thailand with the Disruptive Era

ธนพล ศรีสุขวัฒน์ชัย* สุธาทรงสวัสดิ์ เสนาวิน* อัจฉรา บุญคง* สนิท หาจัตรัส**

Tanapon Srisukwatanachai* Sutthawongwadee Senawin* Achara Boonkong* Sanit Hajaturas**

South China Agricultural University* Ching Mai Rajabhat University**

Tanapon Srisukwatanachai, tanapon.th@gmail.com, Corresponding

e-mail: kornwikar.do@gmail.com

Received: 06/06/2023, Revised: 28/08/2023, Accepted: 18/09/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษา จากงานวิจัยและบทความทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย (Documentary Research) รวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะและมาตรฐานวิชาชีพของครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย จำนวน 18 ฉบับ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาด้วยทฤษฎีและแนวคิดทางสมรรถนะ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะหลัก 2) ด้านสมรรถนะความเชี่ยวชาญ และ 3) ด้านสมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขา ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นครูพบคะแนนเฉลี่ย สมรรถนะหลัก (Core Competency) ด้านการสื่อสารมากที่สุด สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) จะมุ่งเน้นด้านสมรรถนะความเป็นครู และสมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขา (Professional Competency) นั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลัก

ดังนั้นการส่งเสริมสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วยการฝึกปฏิบัติวิชาชีพพร้อมกับสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งหาความรู้ใหม่ๆที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา เพื่อสร้างสมรรถนะครูอาชีวศึกษาที่สามารถสอนและปฏิบัติงานร่วมกับสถานประกอบการได้

คำสำคัญ : สมรรถนะ, ครูอาชีวศึกษา, อาชีวศึกษาประเทศไทย, การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

Abstract

This research aims to synthesize research on the competency of vocational teachers both quantitative and qualitative conducted by studying relevant documents, articles and research collecting data from 18 research papers related to the competency and professional standards for vocational teachers in Thailand, as well as validating the content accuracy with the theory and concept of competency of vocational teachers. The research results were

found that the competencies of vocational teachers consist of 3 components: 1) core competencies, 2) competency, expertise, and 3) competencies in specific areas. The results of the teacher competency comparison showed the most core competency scores in communication, functional competency focuses on teacher competencies, and professional competency mainly focuses on developing competency-based curricula.

Therefore, promoting the competency of vocational teachers in the disruptive era must focus on the development of competencies through a variety of methods, continuous professional training in conjunction with the establishments. Along with seeking new knowledge to build the competency of teaching and work with the establishment.

Keywords: Competency, Vocational Teacher, Thailand Vocational Education, Disruptive era

บทนำ

โควิด-19 และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะ Digital Disruption ส่งผลกระทบกับตลาดแรงงานไทยอย่างมาก ในระยะสั้นสะท้อนจากตัวเลขคนตกงานและเสี่ยงที่จะตกงานหลายล้านราย ขณะที่ระยะยาวส่งผลต่อรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ส่งผลให้ภาคธุรกิจเอกชนอาจประสบกับปัญหาประสิทธิภาพการผลิตลดลงจากแรงงานที่มีทักษะความรู้ที่ไม่ตรงกับโจทย์ธุรกิจที่ต้องปรับเปลี่ยน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคุณภาพคนให้มีความรู้ความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี จึงเป็นความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาที่ต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง (จินตนา สุขจรรย์, 2556) ดังนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งครูผู้สอนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อระบบการเรียนการสอน และการพัฒนาครูเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นถึงความสำคัญ โดยให้มีการปรับปรุงหลักสูตร ผลิตครูให้อิงสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้งศึกษาแนวทางการกำหนด “สมรรถนะครูระดับชาติ” ที่จะนำไปสู่การออกแบบวิชาชีพครูทั้งระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) รวมถึง ยุทธศาสตร์สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา ในข้อ 3 ที่มุ่งเน้น การเพิ่มสมรรถนะความรู้และทักษะ บุคลากรอาชีวศึกษา พร้อมพันธกิจของสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา ในข้อที่ 2 ในการมุ่งพัฒนาสมรรถนะ ความรู้และทักษะ บุคลากรอาชีวศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์งานวิจัยและบทความทางด้านการสมรรถนะของครูอาชีวศึกษา และได้มีการตั้งคำถามว่างานวิจัยที่ผ่านมามีแนวโน้มในการศึกษาด้านสมรรถนะไปในทิศทางใด มีแนวคิดทฤษฎีของการศึกษาด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาเป็นอย่างไร ซึ่งเหล่านี้น่าจะดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าว เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบงานวิจัยด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมบริบทของสมรรถนะครูอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาจากบทความและงานวิจัย ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลงานวิจัย เอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ วารสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาของประเทศไทยแล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้ได้เป็นขอบเขตเบื้องต้นของรูปแบบสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาของประเทศไทยจากนั้นนำขอบเขตเบื้องต้นของสมรรถนะที่สำคัญของครูอาชีวศึกษามาวิเคราะห์กับนโยบายอาชีวศึกษาของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

- 1) กลุ่มเป้าหมาย คือ งานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย ทั้งหมดจำนวน 18 เรื่อง
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและบทความวิจัย เพื่อให้ได้ขอบเขตของสมรรถนะครูอาชีวศึกษาและนโยบายอาชีวศึกษาของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจาก ผลงานวิจัย เอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูอาชีวศึกษาและนโยบายอาชีวศึกษาของประเทศไทย โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร ให้ได้เป็นขอบเขตเบื้องต้นของสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปสาระสำคัญ จำแนกประเภทเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำผลการวิเคราะห์เนื้อหา มาปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับขอบเขตของสมรรถนะครูอาชีวศึกษาและนโยบายอาชีวศึกษาของประเทศไทย

งานวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ซึ่งแบ่งตาม หัวข้องานวิจัย จำนวนสมรรถนะ สมรรถนะหลักในงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยและผลของการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัย / ปี / หัวข้อเรื่อง	จำนวนสมรรถนะ	สมรรถนะความสามารถ	เป้าประสงค์งานวิจัย	ผลของการวิจัย
มานิต ศิริเพิ่มพูล (2555)	2	1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะตามสายงาน	1) เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะสู่การเป็นครูยุค ใหม่ของ	จากการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยชี้ให้เห็น

ความต้องการการพัฒนาสมรรถนะเป็นครูยุคใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) ตามการรับรู้ของครูวิทยาลัยเทคโนโลยีวิศวกรรมบริหารธุรกิจ			การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) 2) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ การเป็นครูยุคใหม่ ของ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (พ.ศ. 2552 – 2561)	ว่ากลุ่มวิจัยมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะหลักเป็นอย่างมาก ด้านการทำงานที่ท้าทายตามมาด้วยการพัฒนาสมรรถนะตามสายงาน โดยพบว่าการออกแบบการเรียนการสอนต้องการพัฒนามากที่สุด
ตระกูล จิตวัฒนากร (2556) สมรรถนะความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนบริหารธุรกิจของวิทยาลัยอาชีวศึกษา	1	สมรรถนะด้านความรู้ทักษะ	เพื่อศึกษาสมรรถนะและความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนบริหารธุรกิจของวิทยาลัยอาชีวศึกษา	พบว่าสมรรถนะด้านความรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน ผู้สอนต้องมีการพัฒนาสมรรถนะทักษะใหม่ๆ ให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีเสมอ
ธวิกา เมฆอัครกรณ์ และคณะ (2560) การสังเคราะห์องค์ประกอบของครูมืออาชีพทางอาชีวศึกษาในประเทศไทย	3	1) ความสามารถในการทำงาน 2) พฤติกรรม 3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของวิชาชีพครูอาชีว ศึกษาในประเทศไทย	จากการสังเคราะห์เอกสารพบว่า ครูอาชีวศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะความสามารถและความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพในสาขางานที่สอน นอกจากนี้ยังสามารถทำงานในบทบาทและความรับผิดชอบตามมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรวิชาชีพ รวมทั้งต้องสามารถผลิตผลงานทางวิชาการและพัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ของหลักสูตร รวมถึงพฤติกรรมของครูควรเป็นแบบอย่างสำหรับนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน
เมธิศิน สมอุมจารย์ และคณะ (2556) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	4	1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะประจำสายงาน 3) สมรรถนะเฉพาะ 4) สมรรถนะทั่วไป	ศึกษาถึงสมรรถนะ วิธีการพัฒนาสมรรถนะ และกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูและการประเมิน	ได้รูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะได้ 5 วิธี คือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การศึกษาต่อ 3) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) การฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการ 5) การศึกษาดูงานนอกสถานที่

ฤตินันท์ สุมทรัพย์ (2556) การวิจัยนำร่องการ พัฒนาหลักสูตรการ ผลิตครูสำหรับ ศตวรรษที่ 21	5	1) ความสามารถ พื้นฐานทางจริย ธรรม 2) ความรู้ที่จำเป็น สำหรับการดำรง ชีวิต 3) ความสามารถ ในการคิด 4) ความสามารถ ในการนำตนเอง 5) สมรรถนะที่จำเป็น ในการประกอบ วิชาชีพครู	วิเคราะห์และเปรียบเทียบ หลักสูตรการผลิตครูที่ใช้ ในปัจจุบันของคณะศึกษา ศาสตร์มหาวิทยาลัย เชียง ใหม่กับแนวคิดหลักสูตร สำหรับอนาคตที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการผลิตครู สำหรับศตวรรษที่ 21	ผลการสังเคราะห์แนวคิด พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรการ ผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ควร มี 5 องค์ประกอบคือ 1) ความ สามารถพื้นฐานทางจริยธรรม (Ethical Underpinning) 2) ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการ ดำรงชีวิต (Knowledge) 3) ความสามารถในการคิด (Thinking) 4) ความสามารถในการนำตนเอง (Leadership) และ 5) สมรรถนะ ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพ ครู (Competency) โดยเขียนใน รูปของสมการได้ว่า Well- Educatedness =E(K+T+L+ C)
ศรีัญญา ปานเจริญ (2558) แนวโน้มการผลิต และการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ใน วิชาชีพครูช่วง อุตสาหกรรม (พ.ศ. 2559-2569)	5	1) ด้านความรู้ 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านทักษะทาง วิชาชีพ 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 5) ด้านความ สัมพันธ์ทางสังคม	ศึกษาวิจัยถึงแนวโน้มการ ผลิต และการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ในวิชาชีพ ครูช่วงอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2559-2569) ซึ่งสภาพ ปัญหาของการผลิตครูช่วง อุตสาหกรรมในปัจจุบัน	จากการศึกษาพบว่าผู้วิจัยได้สรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู ช่วงอุตสาหกรรมครอบคลุม 5 ด้าน 1) ด้านความรู้ 2) ด้าน บุคลิกภาพ 3) ด้านทักษะทาง วิชาชีพ 4) ด้านคุณธรรมจริย ธรรมและ 5) ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม
ดวงภา มกรานุ รักษ์ (2554) อนาคตภาพการ อาชีวศึกษาไทยใน ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554- 2564)	1	1) ทักษะการ สื่อสาร	ศึกษาแนวโน้มการพัฒนา อาชีวศึกษาของไทยภายใต้ การเข้ามาของกระแส โลกาภิวัตน์ และผลจาก กระทบจากความร่วมมือ ในระดับภูมิภาคของ ประชาคมอาเซียน การ เคลื่อนย้ายแรงงานอย่าง เสรี	ได้สรุปแนวโน้มอาชีวศึกษาของ ไทย บทบาทของครูผู้สอนต้อง วิเคราะห์ศักยภาพของนักเรียน เป็นรายบุคคล มีประสบการณ์ใน วิชาชีพ ปฏิบัติได้ รู้ลักษณะงาน และอาชีพในสาขาวิชาที่สอน อย่างแท้จริง มีทักษะการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดเรื่องยากให้นักศึกษา สามารถเข้าใจได้ง่ายและพัฒนา อาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับยกย่อง ในสังคม
อุบลรัตน์ หรินวรรณ (2557) สมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษา ของครู	4	1) ด้านการ ปฏิบัติงานโดยใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศพื้นฐาน 2) ด้านการใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศถูกต้อง	ศึกษาสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษาของครู โดย ศึกษาและวิเคราะห์จาก สมรรถนะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศของครูจาก หน่วยงานของต่างประเทศ	พบว่าสมรรถนะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษาของครู ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติงานโดย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสาร สนเทศถูกต้องตามกฎหมาย

		ตามกฎหมาย จริยธรรม จรรยาบรรณ และปลอดภัย 3) ด้านการใช้ เทคโนโลยีสาร สนเทศกับการ เรียนการสอน 4) ด้านการใช้ เทคโนโลยีสาร สนเทศพัฒนา ตนเองและวิชาชีพ		จริยธรรม จรรยาบรรณและ ปลอดภัย 3) ด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศกับการ เรียนการสอน และ 4) ด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนา ตนเองและวิชาชีพ ซึ่งสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศถึงว่า เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก
คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม (2556) การพัฒนากรอบการ กำหนดมาตรฐาน สมรรถนะครูอาชีว ศึกษา	5	1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะ ประจำสายงาน 3) สมรรถนะด้าน ความรู้ 4) สมรรถนะด้าน ทักษะ 5) สมรรถนะด้าน คุณลักษณะ	ศึกษาองค์ประกอบ สมรรถนะครูอาชีวศึกษา และเพื่อพัฒนามาตรฐาน สมรรถนะครูอาชีวศึกษา	ผลการวิจัยพบว่าการกำหนด สมรรถนะครูอาชีวศึกษาประกอบ ไปด้วย 1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะประจำสายงาน 3) สมรรถนะด้านความรู้ 4) สมรรถนะด้านทักษะ 5) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ
วุฒิสกัต์ โกขุนกุล (2557) รูปแบบการฝึกหัดครู เชิงสมรรถนะผ่าน เว็บเพื่อการเรียนรู้ ทางไกลด้าน เทคโนโลยี สารสนเทศทาง การศึกษาสำหรับครู ประจำการ	1	สมรรถนะด้าน เทคโนโลยี สารสนเทศทาง การศึกษาของครู ประจำการ	1) ศึกษาสภาพการพัฒนา สมรรถนะครูด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษาของครู ประจำการ และ 2) เพื่อ พัฒนารูปแบบการฝึกหัด ครูเชิงสมรรถนะผ่านเว็บ เพื่อการเรียนรู้ทางไกล ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษาสำหรับครู ประจำการ	1) ครูประจำการมีความเห็น สอดคล้องเกี่ยวกับ ความตระ หนักต่อความสำคัญและมีความ คาดหวังต่อสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศในการช่วย เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และความพร้อมในเครื่องมือและ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศมีความเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้นิยาม สมรรถนะ ว่าเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กร

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กล่าวถึงสมรรถนะ(Competency) ในความหมายทั่วไปว่า คือ "ความสามารถในการปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่น เพื่อให้เกิด

ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ" ส่วนสมรรถนะ (Competency) ในความหมายของเชิงงานอาชีพหรือวิชาชีพ คือ "ความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพโดยใช้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่นเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2550)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดความหมายของสมรรถนะไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครูว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลหรือเป็นไปตามเกณฑ์หรือการมีผลงานที่โดดเด่นกว่าในการทำงานหรือสถานการณ์นั้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของสมรรถนะ จึงอาจสรุปได้ว่า คุณลักษณะของบุคคลหนึ่งที่ประกอบไปด้วย ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรม อันส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และขอบเขตหน้าที่ของบุคคลนั้น

สมรรถนะครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครู ได้ร่วมกันพิจารณาโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์สมรรถนะครู ประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา และกำหนดรูปแบบ สมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของ ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีมและ 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครูและ 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ กับชุมชนเพื่อจัดการการเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สืบค้นเล่มรายงานวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 18 เรื่อง
2. บันทึกข้อมูลสาระสำคัญของการสำรวจงานวิจัย พร้อมกับบันทึกรายละเอียดของงานวิจัย เพื่อการสังเคราะห์ จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่บันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สังเคราะห์ผลการวิจัยที่เป็นข้อค้นพบโดยใช้เทคนิคการแจกแจงและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นตามคำสำคัญ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยจากงานวิจัยและบทความวิชาการด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษา

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยและบทความวิชาการด้านสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาพบว่า รูปแบบสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะหลัก 2) ด้านสมรรถนะความเชี่ยวชาญ และ 3) ด้านสมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขา โดยสมรรถนะของครูอาชีวศึกษานั้นมิได้เคยถูกกำหนดขึ้นเฉพาะ แต่ใช้มาตรฐานวิชาชีพครูร่วมกับครูในสาขาอื่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2554 ทางคณะกรรมการคุรุสภามีความพยายามในการจัดทำมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษา โดยมีรายงานการวิจัยเรื่อง “มาตรฐานวิชาชีพครูการอาชีวศึกษา” ขึ้นเพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษา และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบวิชาชีพครูอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้มาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษาประกอบไปด้วย 5 สาขาวิชาชีพได้แก่ 1.อุตสาหกรรม 2.พาณิชยกรรม 3.คหกรรม 4.เกษตรกรรม 5.ศิลปกรรม (จิรกฤต รุ่งจิรโรจน์, 2560)

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) มีหน่วยสมรรถนะ 6 หน่วย คือ การสื่อสาร การวิเคราะห์ตัวเลข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. สมรรถนะในหน้าที่ของครูอาชีวศึกษา (Functional Competency) มีหน่วย สมรรถนะ 9 หน่วย คือ การพัฒนาหลักสูตร ประเมินความต้องการของผู้เรียน วางแผนและจัดเตรียมการสอน การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ใช้จิตวิทยาการศึกษาประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การวิจัยทางการศึกษาใช้ความเป็นครู

3. สมรรถนะความเชี่ยวชาญของครูเฉพาะสาขา (Professional Competency) มีหน่วยสมรรถนะ 13 หน่วย คือ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ บริหารจัดการในห้องเรียน พัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอนสอนวิชาชีพเฉพาะทาง วางแผนการสอนแบบสมรรถนะ ปฏิบัติการสอนทฤษฎี ปฏิบัติการสอนปฏิบัติ จัดฝึกอบรมวิชาชีพ พัฒนาชุดการสอน วิจัยในชั้นเรียน แนวนวและการพัฒนาผู้เรียน การให้คำปรึกษาและบริหารโรงฝึกงานและศูนย์ฝึก

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา กับสมรรถนะครูอาชีวศึกษา
สรุปมาจากบทความและงานวิจัย

สมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา (สค.บศ.)	สมรรถนะครูอาชีวศึกษา สรุปมาจากบทความและงานวิจัย
สมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม สมรรถนะที่ 5 จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	สมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะที่ 1 การสื่อสาร สมรรถนะที่ 2 การวิเคราะห์ตัวเลข สมรรถนะที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สมรรถนะที่ 4 การแก้ปัญหา สมรรถนะที่ 5 การทำงานเป็นทีม สมรรถนะที่ 6 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	สมรรถนะความเชี่ยวชาญ (Functional Competency) สมรรถนะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร สมรรถนะที่ 2 ประเมินความต้องการของผู้เรียน สมรรถนะที่ 3 วางแผนและจัดเตรียมการสอน สมรรถนะที่ 4 การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สมรรถนะที่ 5 การจัดกระบวนการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 6 จิตวิทยาการศึกษา สมรรถนะที่ 7 ประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 8 การวิจัยทางการศึกษา สมรรถนะที่ 9 ความเป็นครู
	สมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขา (Professional Competency) สมรรถนะที่ 1 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ สมรรถนะที่ 2 บริหารจัดการในห้องเรียน สมรรถนะที่ 3 พัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน สมรรถนะที่ 4 สอนวิชาชีพเฉพาะทาง สมรรถนะที่ 5 วางแผนการสอนแบบสมรรถนะ สมรรถนะที่ 6 ปฏิบัติการสอนทฤษฎี สมรรถนะที่ 7 ปฏิบัติการสอนปฏิบัติ สมรรถนะที่ 8 จัดฝึกอบรมวิชาชีพ สมรรถนะที่ 9 พัฒนาชุดการสอน สมรรถนะที่ 10 วิจัยในชั้นเรียน สมรรถนะที่ 11 แนวโน้มและการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะที่ 12 การให้คำปรึกษา สมรรถนะที่ 13 บริหารโรงฝึกงานและศูนย์ฝึก

จากผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูอาชีวศึกษาต้องมีสมรรถนะที่เกี่ยวกับทักษะด้านการจัดการ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้แก่ ผู้เรียนที่จะเข้าสู่อาชีพ ซึ่งต้องเรียนรู้ถึงบรรยากาศของงานจริง เข้าถึงรูปแบบธุรกิจจริง การเปิดใจรับสิ่งใหม่ Cunningham and Travor-Robert (1986) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอาชีวศึกษาว่านอกเหนือจากภาระหน้าที่ในการสอนตามหลักสูตรและโปรแกรมรายวิชาแล้ว ครูอาชีวศึกษาควรมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วย ดังที่ วีระพันธ์ สิทธิพงศ์ (2547) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพครูอาชีวศึกษาได้แก่ คุณภาพโปรแกรมพัฒนาครูอาชีวศึกษา (Quality of the staff development course) คุณภาพการสอนของครู (Quality of teaching) คุณภาพของกระบวนการสอน (Quality of the examining process) และคุณภาพรายวิชา (Quality of course) นอกนี้นงานวิจัยของ อร่าม

ศรี อาภาอดุล และคณะ (2555) ได้ศึกษามาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษา 5 สาขาวิชา คืออุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม เกษตรกรรม และศิลปกรรม พบว่า มาตรฐานวิชาชีพครูแบ่งเป็น 3 สมรรถนะประกอบด้วย สมรรถนะแกน (Core competencies) สมรรถนะความเชี่ยวชาญสำหรับวิชาชีพครู (Professional competencies) สมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขา (Functional competencies) จากเอกสารและงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ทักษะและสมรรถนะของครูอาชีวศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรได้รับศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของครูจึงถูกเปลี่ยนจากผู้สอนเป็นผู้ฝึกหรือโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากที่กล่าวมานั้น ผลสัมฤทธิ์จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากผู้บริหารไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่ทำความเข้าใจในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ถ้าผู้บริหารไม่ตั้งรับกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาครู เพื่อพัฒนาผู้เรียน จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้การศึกษาประสบผลล้มเหลวไปในที่สุด Peter F.drucker (1999) กล่าวว่าในโลกศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงคือความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่เป็นปัญหาท้าทาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของครูอาชีวศึกษา เพื่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปพิจารณาเพื่อดำเนินการ ทั้งในส่วนของการผลิตครูและสถานศึกษาที่มีครูประจำการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเจาะลึกโดยจำแนกตามสาขาวิชาชีพ เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นและจัดทำเป็นแผนการพัฒนาครูอาชีวศึกษาที่มีความเฉพาะตรงกับความต้องการของแต่ละสาขายิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นคลังความรู้ในการพัฒนาได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. (2556). การพัฒนารอบการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะครูอาชีวศึกษา. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง), ก-ข.
- คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. (2556). การพัฒนารอบการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะครูอาชีวศึกษา. รายงานการวิจัย, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 22.
- จินตนา สุขจันน์. (2556). การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21. โอเดียนสโตร์.
- จิรกฤต รุ่งจิรโรจน์. (2560). สมรรถนะครูอาชีวศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรมเมคคาทรอนิกส์เพื่อรองรับ. Thailand 4.0. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดวงนภา มกรานุรักษ์. (2554). **อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564).**

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ก-ข.

ถวิกา เมฆอัครมณ และ ดร.สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์. (2560). **การสังเคราะห์องค์ประกอบเครื่องมืออาชีพทางอาชีวศึกษาในประเทศไทย.** วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(2), 271-283.

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ. (2546). **การศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มานิต ศิริเพิ่มพูน. 2555. **ความต้องการการพัฒนาสมรรถนะเป็นครูยุคใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) ตามการรับรองของครุวิทยาเทคโนโลยีวิศวกรรมบริหารธุรกิจ.** ศศ.ม. (ภาษาและการสื่อสาร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า).

เมธีสิน สมอุมจารย์ และคณะ. (2556). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา,** วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(169).

วุทธิศักดิ์ โภชนกุล. (2548). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูประจำการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู.** สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วีระพันธ์ สิทธิพงศ์. (2547). **ลักษณะการแห่งครุอาชีวศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอพี กราฟฟิคดีไซน์ และการพิมพ์.

ศรัญญา ปานเจริญ. (2558). **แนวโน้มการผลิตและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม (พ.ศ.2559-2569).** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 109-112.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). **แรงงานแบบไหนจะเป็นที่ต้องการของตลาดหลังโควิด-19. K SME Analysis ธนาคารกสิกรไทย.**

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2020). **วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา,** สืบค้นจาก <http://www.vec.go.th/thth>

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2550). **(ร่าง) มาตรฐานอาชีพ/มาตรฐานสมรรถนะ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

อุบลรัตน์ หริณวรรณ. (2557). **สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครู.** บทความย่อ, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(147).

อรัมศรี อาภาอดุล และคณะ. (2555). **มาตรฐานวิชาชีพครูการอาชีวศึกษา.** กรุงเทพฯ : โบนัสปริเรส
Drucker, P. F. (1999). **Management challenges for the 21st century.** New York: Harper Business.

Cunnington, B. and Trevor-Roberts, B. (1986). **Educating general managers for tomorrow: have we got it right?.** Business Education 7, 37-4.